

تأثیر سرمایه اقتصادی بر وضعیت تأهل (مطالعه موردی: شهر بهشهر)

میثم موسائی^{۱*}، لیلا السادات فندرسی^۲

چکیده

بدون تردید، واحد خانواده یکی از نهادهای مهم اجتماعی است که تقریباً در همه جوامع شناخته شده و به شکل‌های مختلفی وجود دارد. عوامل متعددی بر وضعیت تأهل افراد اثر دارد. در این مقاله، به دنبال یافتن پاسخی برای این مسئله هستیم که سرمایه اقتصادی چه تأثیری بر وضعیت تأهل دارد. جمعیت آماری این پژوهش را زنان و مردان متأهل و مجرد، که در تابستان ۱۳۹۱ در شهر بهشهر ایران ساکن بوده‌اند، تشکیل داده‌اند. حجم نمونه ۴۰۰ نفر بود و نمونه‌ها به روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند. روش تحقیق پیمایشی است و اطلاعات با تکنیک مصاحبه رودررو در قالب پرسش‌نامه گردآوری شد و برای داوری درباره صحت و سقم فرضیه‌ها، از رگرسیون لجستیک استفاده شد. یافته‌های تجربی نشان داد سرمایه اقتصادی تأثیر معناداری بر وضعیت تأهل افراد دارد؛ به این نحو که با افزایش سرمایه اقتصادی (به‌خصوص در میان زنان) در افراد، احتمال ازدواج کردن کاهش و احتمال باقی‌ماندن در وضعیت مجرد افزایش می‌یابد.

کلیدواژه‌ها

خانواده، سرمایه اقتصادی، شهروندان بهشهر، وضعیت تأهل.

۱. استاد گروه برنامه‌ریزی اجتماعی دانشگاه تهران

۲. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، تهران، ایران
Lf.Research@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۴/۱۱، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۱۰/۱۳

مقدمه

بدون تردید، واحد خانواده یکی از نهادهای مهم اجتماعی است که تقریباً در همه جوامع شناخته شده و به شکل‌های مختلفی وجود دارد و نقش مهم و کلیدی در اجتماعی کردن کودکان ایفا می‌کند [۲۲، ص ۲۹].

فرایند نوسازی، جوامع سنتی در حال گذار را با چالش‌های پیرامونه‌ای در قلمرو ازدواج مواجه کرده است: بالا رفتن سن ازدواج، تغییر نقش زن در روابط زناشویی [۲۸؛ ۳۴؛ ۴۱؛ ۵۱] عشق به منزله دلیل ازدواج، رواج روابط پیش از ازدواج و ترجیحات نو در همسرگزینی [۲۷؛ ۳۹؛ ۵۱؛ ۵۸] در هر دو جنس و اهمیتی که به جذابیت جسمانی در طرف مقابل داده می‌شود، برخی از این تغییرات است. برای هر دو جنس، اهمیت و جاذبه دوجانبه و عشق افزایش یافته است [۲۴؛ ۲۵؛ ۴۹؛ ۵۰؛ ۵۶]. آرایش‌های غیرسنتی زندگی مشترک غیررسمی و همچنین پذیرش رابطه جنسی پیش از ازدواج، نزد نوجوانان و جوانان مقبولیت یافته و بیش از پیش مجاز شمرده می‌شود [۱۹؛ ۲۳؛ ۴۲]. رشد این انتخاب در بافتاری از نااطمینانی نسبت به روابط پایدار در زندگی زناشویی است [۵۲؛ ۵۳].

امروزه، ۵۴ میلیون بزرگسال در ایالات متحده آمریکا هرگز ازدواج نکرده‌اند. برخی از آن‌ها مجرد را به منزله یک سبک زندگی به ازدواج ترجیح می‌دهند. بسیاری از افرادی که مجرد مانده و ازدواج نکرده‌اند، این سبک زندگی را دوست دارند؛ چون از نظر آن‌ها امتیازاتی برای آنان دارد. مثلاً: آزادی از تعهدات و قیدوبندهای ضروری، استقلال اقتصادی، فرصت‌هایی برای ملاقات با افراد جدید و توسعه و شکل‌گیری روابط جدید، فرصتی را برای رشد فردی یا توانایی برای داشتن تنوع بیشتری در زندگی جنسی [۵۵، ص ۷۰].

اگرچه اقدام به ازدواج در سال‌های اخیر در جوامع کاهش نسبی داشته است، اکثر مردم همچنان به ازدواج پایبندند [۲۹]. طبق آمارهای ارائه شده، بیش از ۹۵ درصد همه زنان و مردان آمریکایی حداقل یکبار در عمرشان ازدواج می‌کنند [۸، ص ۲۶۸؛ ۴۷، ص ۳۰۴؛ ۴۸، ص ۳۱۷]. در ایران نیز، به خانواده نگرشی مثبت وجود دارد و آن را بهترین مکان برای زندگی افراد می‌دانند [۱۶، ص ۲۸].

جوامع انسانی، طی دو قرن اخیر، شاهد افزایش درخور توجه سن ازدواج بوده است. این افزایش، نخست در کشورهای اروپایی اتفاق افتاد و سپس در قرن بیستم به کشورهای در حال توسعه سرایت کرد [۱۲، ص ۱۲۹]. ایران نیز، همانند سایر کشورهای در حال توسعه، این مسئله را تجربه می‌کند [۱۴، ص ۲۸]. طبق سرشماری سال ۱۳۹۰، ۲۱ میلیون و ۵۸۱ هزار و ۵۲۷ نفر از جوانان ۱۵ سال به بالا، که در سن ازدواج قرار دارند، تن به ازدواج نداده و مجردند [۱۵]. میانگین بالای سن ازدواج در سال‌های اخیر نشان می‌دهد که امروزه جوانان دیرتر به بلوغ اقتصادی و اجتماعی می‌رسند و فاصله میان بلوغ عاطفی و اقتصادی و اجتماعی آن‌ها روزبه‌روز بیشتر می‌شود [۵].

در این مقاله، به دنبال پاسخ به این سؤال هستیم که آیا سرمایه اقتصادی بر وضعیت تأهل جوانان ایرانی مؤثر است؟

ادبیات نظری

خانواده، به منزله نهادی بنیادی، در همه جوامع و در ادوار وجود داشته است؛ چه در جوامع متمدن و مترقی آسیایی، اروپایی و چه در اجتماعات قبیله‌ای به اصطلاح «بدوی» [۶، ص ۱۸]. ازدواج یکی از پیوندهای قدیمی انسانی است که ارض‌کننده و رشددهنده شخصیت آدمی است [۳۲] و به منزله هنجاری پذیرفته شده در همه کشورهای دنیا به حساب می‌آید [۹، ص ۱۰۵]. پژوهش‌های مربوط به ازدواج، حاکی از تغییر در ارزش‌های زناشویی‌اند و نهادینه‌سازی‌زدایی از ازدواج و حرکت به سمت ازدواج‌های فردی‌سازی شده گسترش یافته است [۱۸؛ ۲۶]. رابطه جنسی از نظر انسان‌ها فقط برای تولید مثل نیست [۴۴، ص ۱۷۵]. میل جنسی، عامل سلامتی و لذت و شادابی است [۵۴، ص ۳۵۱] و می‌تواند موجب رضایت‌مندی روانی بسیار شود و فرد را از خستگی‌ها دور کند [۴۴، ص ۱۷۵].

با افزایش میزان طلاق، آرزوی تشکیل و حفظ زندگی مشترک زناشویی، آشکارا دغدغه اصلی تقریباً همه بزرگسالان در طول زندگی است [۲، ص ۳۲۴]. پیتر استین^۱ با ۶۰ فرد مجرد در حدود سنی ۲۵ تا ۴۰ سال مصاحبه کرد. آن‌ها دشواری مجرد بودن در دنیایی که بیشتر مردم در سن آن‌ها ازدواج کرده‌اند و رنجی را که از انزوا یا تنهایی تحمل می‌کردند، تصدیق کردند. روی هم رفته، بیشترشان فشار برای ازدواج کردن را زیادتر از انگیزه‌های مجرد ماندن می‌دانستند [۱۰، ص ۴۵۴]. ما باید بدون شرمساری اعتراف کنیم که به کمک و تماس با افراد دیگر و یک زندگی اجتماعی نیاز داریم [۱، ص ۵۱۲].

به نظر می‌رسد که خانواده‌های امروزی از خانواده‌های دیروزی بسیار متفاوت‌تر باشند. در گذشته، شکل خانواده هسته‌ای بود. افراد در خانواده‌های نسبتاً کوچک زندگی می‌کردند. خانواده‌ها، مانند امروز، آن قدر از هم منفصل نبودند [۳۰، ص ۳۳۴]. اهمیت خویشاوندی در جامعه امروزی کمتر از جامعه ساده (ابتدایی) است [۴۳، ص ۱۶۳-۱۶۴]. تکنولوژی‌های جدید باروری (تولید مثل) و داروهای تقویت‌کننده عملکرد جنسی، باروری در محیط غیرطبیعی (آزمایشگاه)، جانشین مادر (و احتمالاً جانشین پدر)، کلونینگ بافت انسان و داروهای Viagra، روش‌های تولید مثل و زاد و ولد را تغییر داده‌اند و رابطه جنسی به یک مشغولیت و سرگرمی تفریحی روزمره تبدیل شده است [۴۴، ص ۱۹۷]. در واقع ازدواج به مسئله‌ای کاملاً شخصی تبدیل شده و از نظر فرهنگی، نکته رابطه در اصل رضایت‌مندی فردی است یا به زبان رمانتیک‌تر، عشق

[۴۶، ص ۳۳۷]. بنابراین، تغییر در ساختار خانواده و کاهش اهمیت خویشاوندی و تغییر در روش‌های زاد و ولد بر افزایش سن و تأخیر در ازدواج مؤثرند. علاوه بر عوامل مذکور، سرمایه اقتصادی نیز بر بسیاری از رفتارهای انسان و از جمله وضعیت تأهل تأثیر می‌گذارد. سرمایه^۱ هر آن چیزی است که می‌تواند در تعلق و تملک فرد قرار گیرد که در گذشته، اساساً صورت‌های مادی و کاملاً عینی داشت و در علم اقتصاد جایگاه خود را می‌یافت. ولی رفته‌رفته به‌ویژه از سوی سه تن از جامعه‌شناسان برجسته جهان (پیر بوردیو، جیمز کلمن، رابرت پاتنام) به صورت گوناگون زندگی تسری یافت و مفاهیم جدیدی را وارد عرصه علوم اجتماعی کرد.

از نظر بوردیو^۲ سرمایه اقتصادی یعنی ثروت و پولی که هر بازیگر اجتماعی در دست دارد [۳۸] و شامل سرمایه تولیدی می‌شود که می‌تواند برای تولید اشیا و خدمات به کار آید [۵۷، ص ۵۱۲]. از نظر او، سرمایه اقتصادی بی‌درنگ و مستقیماً قابل تبدیل به پول است و می‌توان آن را به شکل حقوق مالکیت نهادینه کرد [۲۱، ص ۱] و منابع اقتصادی هنگامی که به منظور انباشت بیشتر سود، انباشت و سرمایه‌گذاری شوند، به سرمایه اقتصادی تبدیل می‌شوند [۱۱، ص ۱۳۸]. به نظر بوردیو، وجود یک خانه، یک قایق و ماشین لوکس یا گذراندن تعطیلات در هتل‌های مجلل نیز از نشانه‌های ویژه سرمایه اقتصادی است [۲۰].

در بررسی و مقایسه میان پیشینه‌های داخلی و خارجی این پژوهش مشاهده می‌شود که:

تحصیلات مهم‌ترین عامل در تأخیر سن ازدواج جوانان، هم در تحقیقات داخلی و هم در تحقیقات خارجی، محسوب می‌شود. هرچه مدت زمان تحصیلات فرد طولانی‌تر باشد، عملاً امکان ازدواج از تعداد زیادی از افراد سلب می‌شود. گسترش و افزایش تحصیلات سبب به وجود آمدن ایده‌ها و نگرش‌های جدیدی درباره ازدواج می‌شود؛ به‌ویژه تمرکز بر ازدواج‌هایی که براساس عشق است. زنان و مردان تحصیل کرده از ازدواج‌های قراردادی و از پیش تعیین شده سرباز می‌زنند. از این‌رو، حس استقلال‌طلبی در جوانان سبب می‌شود که آن‌ها به سمت ایده‌آل‌ها (فقدان فرد مناسب از نظر جوانان) گرایش پیدا کنند و ازدواجشان به تأخیر بیفتد.

میل و گرایش جوانان به همسان‌همسری (فرهنگی، اقتصادی، جسمانی، مذهب و...) نیز عامل دیگری است که جوانان را به سمت ازدواج‌های دیررس سوق می‌دهد. تحقیقات نشان می‌دهد که تلاش برای شغل مناسب نیز موجب دیرازدواجی جوانان شده است. در افراد شاغل، به‌خصوص زنان، به علت استقلال اقتصادی مشاهده می‌شود که تمایل کمتری به ازدواج از خود نشان می‌دهند. زنان تحصیل کرده به مردانی گرایش دارند که تحصیلات بالایی داشته باشند، اما مردان تمایل دارند با زنانی ازدواج کنند که تحصیلات پایین‌تری دارند.

1. Capital
2. Bourdieu

بررسی میان تحقیقات داخلی و خارجی مؤید آن است که اقتصاد و وضع اجتماعی خانواده در جوانان، عاملی تأثیرگذار بر زمان ازدواج آنها محسوب می‌شود. جوانان در خانواده‌های سطح بالا لزومی برای ازدواج کردن احساس نمی‌کنند، زیرا وضع زندگی کنونی‌شان از نظر آنها قابل قبول است.

داشتن برادران و خواهران مجرد بزرگ‌تر، در هردو تحقیقات داخلی و خارجی، نشان داد که به تعویق زمان ازدواج منجر شده است.

متغیرهای سلامتی و زیبایی مانند وزن، قد، خلق‌وخو، جذابیت ظاهری و... در ازدواج جوانان مؤثرند؛ به‌گونه‌ای که در تحقیقات نشان داده شده است مثلاً افرادی که جذابیت ظاهری ندارند از بازار ازدواج کنار گذاشته می‌شوند.

پیشینه خانوادگی نیز، به‌منزله عاملی مؤثر در ازدواج، اهمیت گذشته‌ها را ندارد. همچنین، برچسب خوردن به‌عنوان فرد «مجرد» همانند گذشته‌ها نیست.

جوانان اعتراف کردند که خجالتی‌بودن، که فاکتور مهمی در تیپ شخصیتی معاشرتی افراد محسوب می‌شود، موجب دیرازدواجی یا ازدواج نکردن آنها شده است.

مقایسه میان تحقیقات داخلی و خارجی نشان می‌دهد که در تحقیقات داخلی، زنانی که ازدواجشان به تأخیر افتاده میل به فردگرایی، انزوا و تنهایی بیشتری نسبت به مردان دارند. اما در تحقیقات خارجی این مسئله برعکس نتیجه‌گیری شده است. در تحقیقات خارجی، زنان مجرد ناراحتی کمتری را نسبت به مردان مجرد احساس می‌کنند. آنها نسبت به مردان شادترند و در حل مشکلات فعال‌تر و قوی‌تر عمل می‌کنند.

در تحقیقات خارجی، سطح تحصیلات والدین با بالا رفتن سن ازدواج فرزندانشان رابطه مستقیم دارد. اما در تحقیقات داخلی، ازدواج زودرس در خانواده‌هایی رخ می‌دهد که تحصیلات والدین آنها پایین‌تر است و بر عکس.

با توجه به پیشینه گفته‌شده می‌توان گفت که شرایط فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی جامعه و سرمایه اقتصادی جوانان بر وضعیت تأهل مؤثر است.

گیدنز^۱ بیان می‌دارد تغییری که در جامعه مدرن اتفاق افتاده، باعث شده برخی از ویژگی‌های ازدواج در جامعه سنتی، مانند نوع انتخاب همسر و دخالت در آن، ازدواج‌های فامیلی، چندزنی، قابلیت فرزندآوری، پایین‌بودن سن ازدواج، فاصله سنی زن و مرد، پدیده ازدواج مجدد و... تغییر کنند. او می‌گوید: به تدریج که زنان از نظر اقتصادی استقلال بیشتری پیدا می‌کنند، ازدواج کمتر یک مشارکت ضروری اقتصادی مانند گذشته است [۱۰، ص ۴۲۷].

به نظر پارسونز^۲، فقدان برنامه‌ریزی جامع اشتغال-آموزش سبب می‌شود که در یک دوره

1. Giddens
2. Parsons

زمانی جامعه بدون اینکه فرصت‌های شغلی جدید به وجود آورد، با پدیده «آموزش اضافی» روبه‌رو می‌شود که این امر تأثیرات نامطلوبی بر سن ازدواج می‌گذارد [۷، ص ۶۰]. پایگاه شغلی یک فرد عموماً حاصل فرایند طولانی سرمایه‌گذاری و آموزش است. در مسیر تطور جوامع صنعتی، لحظه‌ای فرا می‌رسد که خانواده عموماً دیگر از لحاظ پایگاه شغلی منشأ هیچ کمکی برای فرد نیست [۳، ص ۱۱۱]. به این ترتیب، شغل در سن ازدواج مؤثر است. چون افراد نمی‌توانند در سنین معینی درآمد کافی داشته باشند، نوع شغل اهمیت پیدا می‌کند [۴، ص ۲۲۱].

سویت^۱ معتقد است فرزندان که در خانه‌های مرفه زندگی می‌کنند، انگیزه و گرایش کمتری برای ازدواج دارند [۳۵]. اپنهایمر^۲ بیان می‌دارد که بسیاری از زنان به علت تغییر و تحولی که در موقعیت خود از نظر شغلی، جایگاه در جامعه، خانواده و اقتصاد به دست آورده‌اند و چون در حال پیشرفت‌اند، زمینه ازدواج نسبت به انتخاب یک شریک زندگی مناسب را بالا برده‌اند و این امر سبب می‌شود که ازدواج خود را به تأخیر بیندازند یا حتی نتوانند ازدواج کنند [۴۰]. از منظر وان دوکا^۳، علت اصلی افزایش سن ازدواج، تغییر ارزش‌هاست. این تغییر ارزش‌ها ناشی از عوامل فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و فناوری است. هم‌خانگی، که امروزه به امری عادی و رایج تبدیل شده، نمایان‌گر تغییر ارزش‌هاست. این تغییرات، در نهایت موجب کاهش ازدواج می‌شوند [۳۷].

در دیدگاه بلاو و دانکن^۴، بیشتر افرادی که در مسیر تحرک اجتماعی صعودی قرار می‌گیرند، ازدواج در سنین بالاتر را ترجیح می‌دهند. هرچه تعداد فرزندان کمتر باشد، سهم آنان در بهره‌مند شدن از توجه، مراقبت، رسیدگی و کمک‌های مالی خانواده بیشتر خواهد شد [۱۳، ص ۳۸۰]. فرزندان خانواده‌های بزرگ (پرجمعیت) امکانات و موفقیت‌های تحصیلی کمتری دارند. بنابراین، موفقیت‌های شغلی ناچیز نیز به دست می‌آورند و در خانواده‌های ازهم‌پاشیده (بر اثر طلاق یا مرگ والدین) نیز به دلیل اینکه منابع مادی و عاطفی کاهش می‌یابند، فرزندان این خانواده‌ها، موفقیت‌های تحصیلی و شغلی محدودتری خواهند داشت [۱۷، ص ۲۶۳]. کاستلز^۵ معتقد است تغییراتی که در حوزه کار یا آگاهی زمان اتفاق افتاده، به واسطه اقتصاد اطلاعاتی جهانی و دگرگونی تکنولوژیک، در تولید مثل بشر و دگرگونی خانواده پدرسالار مؤثر بوده است. او به تأخیر انداختن ازدواج و زندگی مشترک بدون ازدواج را از جمله نشانه‌های بحران در خانواده می‌داند [۸].

ویلیام گود^۶ اعتقاد دارد افرادی که پایگاه اجتماعی بالاتری دارند، تحصیل کرده‌ها و نقش‌های

1. South
2. Oppenheimer
3. VanDoka
4. Blau&Duncan
5. Castells
6. Goode

شغلی مُدرن، خواستار آزادی بیشتری هستند؛ بنابراین تمایل دارند که دیرتر ازدواج کنند [۳۳]. نخستین کسانی که ازدواج‌های سنتی از قبیل پیوند خویشاوندی را طرد می‌کنند افرادی از طبقات اجتماعی بالا، مردان و زنان تحصیل کرده و نیز زنانی هستند که وارد بازار کار شده‌اند [۳۱، ص ۸۲۰].

نگوین^۱ بر آن است که دلیل تحصیلات و اشتغال، سن ازدواج افزایش یافته که این امر به ازدواج نکردن افراد منجر می‌شود [۴۵، ص ۷۴-۴۹] و به علت تأثیر زندگی شهری و نامطمئن بودن زنان از آینده خود و سنگینی هزینه‌های مربوط به جهیزیه، مهریه و... ازدواج‌ها به تأخیر می‌افتند [۴].

از مجموع چارچوب این مطالعه روشن است که استقلال اقتصادی، طولانی شدن تحصیلات، نوع شغل، زندگی در خانواده‌های مرفه، تغییر در موقعیت (شغل، جایگاه، خانواده، اقتصاد)، تغییر ارزش‌ها، تحرک اجتماعی صعودی، تغییرات در حوزه کار یا آگاهی زمان، پایگاه اجتماعی بالا، تأثیر زندگی شهری و... بر وضعیت تأهل، یعنی انتخاب مجرد یا ازدواج، مؤثر است.

روش تحقیق

نوع پژوهش حاضر توصیفی و علی، واحد مشاهده فرد و سطح تحلیل خرد است. جمع‌آوری اطلاعات از شهروندان بهشهر ایران صورت گرفته است. چهارصد نفر به‌عنوان نمونه با محاسبه فرمول کوکران و روش نمونه‌گیری احتمالی تصادفی انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه محقق‌ساخته است و اطلاعات از طریق مصاحبه‌های رو در رو جمع‌آوری شد. برای تأمین اعتبار ابزار، از روش اعتبار صوری استفاده شد. در پژوهش حاضر، برای بررسی پایایی، در دو زمان اندازه‌گیری تکرار شد (با فاصله یک هفته) و از آزمون ویلکاکسون^۲ استفاده و پایایی تأیید شد. پس از جمع‌آوری داده‌ها از طریق پرسش‌نامه، ابتدا کدگذاری و سپس با استفاده از نرم‌افزار (SPSS20) تجزیه و تحلیل آماری انجام شد.

تعریف عملیاتی متغیرهای تحقیق

متغیر وابسته شامل وضعیت تأهل است که براساس متغیر اسمی (مجردبودن و متأهل‌بودن) با ارزش گذاری صفر و یک سنجیده شده است. متغیر مستقل شامل ابعاد متغیر سرمایه اقتصادی از جمله: وضعیت اشتغال پدر، مادر، پاسخ‌گو؛ میزان درآمد پدر، مادر، پاسخ‌گو؛ میانگین هزینه سالیانه پوشاک پاسخ‌گو، نوع مسکن (ویلا، آپارتمان)، نوع تملک مسکن (شخصی، استیجاری

1. Nguyen
2. Wilcoxon

و...، ارزش تقریبی خانه مسکونی، داشتن اتاق شخصی، تعداد مسافرت‌های داخلی، تعداد مسافرت‌های خارجی، برخورداری از اتومبیل، قیمت تقریبی اتومبیل، برخورداری از لوازم شخصی گران قیمت است که با ترکیب وزنی رتبه‌های مربوط به زیرشاخص‌های مذکور متغیر مستقل (سرمایه اقتصادی) اندازه‌گیری شده است.

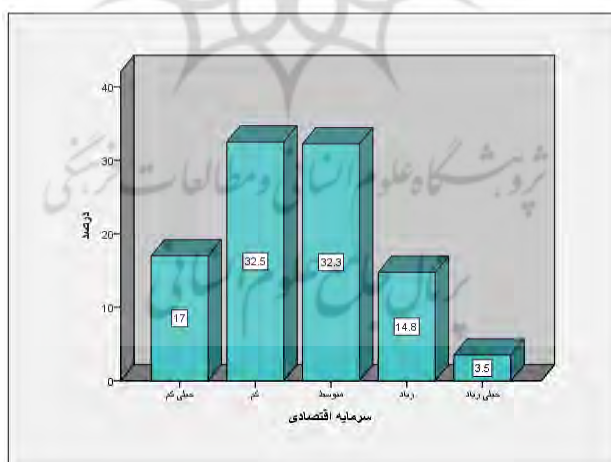
یافته‌های تحقیق

تجزیه و تحلیل توصیفی داده‌ها

جدول ۱ نشان می‌دهد که سرمایه اقتصادی ۴۹٫۵ درصد افراد، کم و خیلی کم است.

جدول ۱. توزیع فراوانی سرمایه اقتصادی

سرمایه اقتصادی	فراوانی	درصد	درصد تراکمی
خیلی کم	۶۸	۱۷٫۰	۱۷٫۰
کم	۱۳۰	۳۲٫۵	۳۲٫۵
متوسط	۱۲۹	۳۲٫۳	۳۲٫۳
زیاد	۵۹	۱۴٫۸	۱۴٫۸
خیلی زیاد	۱۴	۳٫۵	۳٫۵
مجموع	۴۰۰	۱۰۰٫۰	۱۰۰٫۰

شکل ۱. نمودارستونی توزیع درصدی سرمایه اقتصادی

جدول ۲. آماره‌های توصیفی سرمایه اقتصادی

متغیر	میانگین	میانه	نما	انحراف استاندارد	چارک	
					اول	دوم
سرمایه اقتصادی	۲۶/۰۲۵	۲۶/۰۰۰	۲۵/۰۰۰	۸/۰۷۸۸۳	۲۰/۰۰۰	۲۶/۰۰۰
						۳۲/۰۰۰

نمونه‌ها به‌طور متوسط سرمایه اقتصادی ۲۶/۰۲۵۰ دارند. میانه برابر است با ۲۶ یعنی نیمی از پاسخ‌گویان نمره کمتر از ۲۶ و نیمی دیگر بیشتر از ۲۶ گرفته‌اند. نما برابر است با ۲۵ که بیشترین تکرار میزان سرمایه اقتصادی افراد است. انحراف استاندارد ۸/۰۷۸۸۳ است. حدود ۲۵ درصد جمعیت نمونه نمره ۲۰ و کمتر داشتند. حدود ۵۰ درصد جمعیت نمونه نمره ۲۶ و کمتر داشتند. حدود ۷۵ درصد جمعیت نمونه نمره ۳۲ و کمتر داشتند.

تجزیه و تحلیل استنباطی داده‌ها

جدول ۳. نتایج آزمون T مستقل: تفاوت سرمایه اقتصادی مجردان و متأهلان

آزمون T مستقل	F	Sig	T	Df	Sig (2-tailed)	تفاوت میانگین‌ها	تفاوت خطای استاندارد	فاصله اطمینان ۹۵٪	
								کران بالا	کران پایین
سرمایه اقتصادی	۰/۴۹۲	۲/۱۳۹	۳۹۸	۰/۰۳۳	۱/۷۲۰۰۰	۰/۸۰۴۳۹	۰/۱۳۸۸۱	۰/۱۳۸۸۱	۳۳/۰۱۱۹
وارانس برابر	۰/۴۷۴	۲/۱۳۹	۳۹۷/۴۴۷	۰/۰۳۳	۱/۷۲۰۰۰	۰/۸۰۴۳۹	۰/۱۳۸۸۱	۰/۱۳۸۸۱	۳۳/۰۱۱۹
وارانس نابرابر									

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از جدول ۳، آزمون لیون، که به بررسی همگنی واریانس‌ها در بین گروه‌ها می‌پردازد، با سطح معناداری $Sig=0/492$ حاکی از آن است که واریانس متغیر سرمایه اقتصادی بین دو گروه مجردها و متأهلها برابر است.

با توجه به نتایج آزمون T با واریانس برابر در دو گروه، در فاصله اطمینان ۹۵ درصد با سطح معناداری $Sig=0/033$ ، میزان درجه آزادی $DF=398$ و میزان $T=2/139$ ، تفاوت معنادار است؛ به عبارت دیگر، میانگین متغیر سرمایه اقتصادی در دو گروه مجردها و متأهلها متفاوت است. بنابراین، با توجه به اطلاعات موجود فرضیه H_1 تأیید و فرضیه H_0 رد می‌شود. با توجه به علامت

T، که مثبت است، می توان گفت میزان متغیر سرمایه اقتصادی در گروه اول (مجردها) بالاتر از گروه دوم (متاهلها) است.

از آنجا که متغیر سرمایه اقتصادی در سطح سنجش فاصله ای است و محقق قصد مقایسه میانگین این متغیر را در سه منطقه دارد، از آزمون F مستقل استفاده می کنیم.

نتایج آزمون ANOVA در فاصله اطمینان ۹۵ درصد با سطح معناداری $Sig=0/000$ و میزان $F=210/153$ حاکی از آن است که میزان سرمایه اقتصادی بین مناطق مختلف شهر تفاوت معناداری دارد. بنابراین، با توجه به اطلاعات موجود، فرضیه H1 تأیید و فرضیه H0 رد می شود. اکنون با توجه به نتایج ذکر شده می خواهیم بدانیم میانگین سرمایه اقتصادی در چه مناطقی باهم تفاوت دارند. پس باید از آزمون های پساتجربی، که در ادامه آمده، استفاده کنیم:

جدول ۴. آزمون F (تحلیل واریانس) متغیر سرمایه اقتصادی بین گروه های مختلف محل سکونت

Sig	F	میانگین مجزورات	Df	مجموع مجزورات	سرمایه اقتصادی
0/000	210/153	6696/081	2	13392/162	بین گروهی
		31/863	397	12649/588	درون گروهی
			399	26041/750	مجموع

جدول ۵. آزمون لیون متغیر سرمایه اقتصادی بین گروه های مختلف محل سکونت

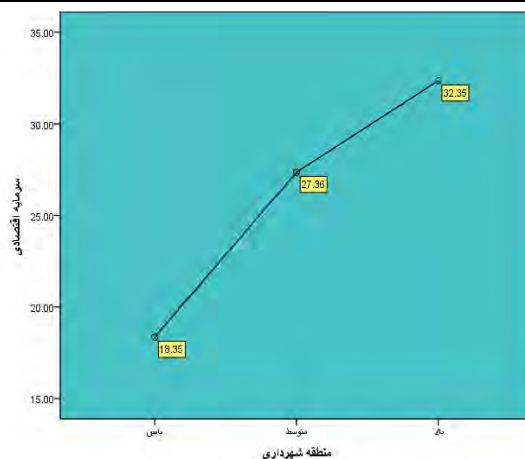
Sig	df2	df1	آزمون لیون
0/001	397	2	7/328

جدول ۶. آزمون پساتجربی (Dunnett) متغیر سرمایه اقتصادی بین گروه های مختلف محل سکونت

فاصله اطمینان ۹۵٪		Sig	خطای استاندارد	(I-J) تفاوت میانگین ها	(J) منطقه شهری	(I) منطقه شهری
بالا	پایین					
12/4634	15/536	0/000	0/69220	-14/00000	بالا	پایین
3/4614	-6/5289	0/000	0/69091	-4/99517	بالا	متوسط

قبل از انتخاب نوع آزمون پساتجربی، نیاز داریم که همگنی واریانس ها را بین گروه ها بررسی کنیم. برای این کار از آزمون لیون استفاده می کنیم. با توجه به نتایج آزمون لیون، سطح معناداری برابر است با $Sig=0/001$ و از آنجا که کوچک تر از ۰/۰۵ است، نابرابری یا ناهمگنی واریانس گروه ها تأیید می شود. بنابراین، می توانیم از آزمون های پساتجربی با واریانس نابرابر استفاده کنیم.

یکی از آزمون های پساتجربی با واریانس نابرابر جهت بررسی تفاوت میانگین ها در گروه Dunnett است. طبق نتایج به دست آمده از جدول فوق، سرمایه اقتصادی افراد ساکن در منطقه پایین با افراد ساکن در منطقه بالا، سرمایه اقتصادی افراد ساکن در منطقه متوسط با افراد ساکن در منطقه بالا با سطح معناداری $Sig=0/000$ تفاوت معناداری دارد.

شکل ۲. نمودار خطی مقایسه میانگین سرمایه اقتصادی در منطقه شهرداری محل سکونت

با توجه به نتایج شکل ۲، مشاهده می‌شود که میانگین سرمایه اقتصادی در منطقه بالا، بیشترین میزان و بعد از آن منطقه متوسط و کمترین میزان سرمایه اقتصادی در منطقه پایین وجود دارد.

سطح سنجش متغیر وابسته اسمی، دو مقوله‌ای (ازدواج کرده‌ها و ازدواج نکرده‌ها) است که کدگذاری تصنعی برای این متغیر انجام گرفته است. به همین دلیل، از رگرسیون لجستیک برای تبیین مسئله استفاده می‌کنیم.

در جدول ۷، آزمون معناداری رگرسیون آمده است که براساس $\text{Sig}=0.03$ معنادار است.

جدول ۷. متغیر سرمایه اقتصادی

نمره	درجه آزادی	سطح معناداری
گام متغیرها سرمایه اقتصادی	۱	۰.۰۳۳
آمار کلی	۱	۰.۰۳۳

جدول ۸. مرحله ۱: روش = اینتر، مدل ضرایب آزمون‌های اُمنیاس

کای اسکوتر	درجه آزادی	سطح معناداری
گام	۱	۰.۰۳۳
مرحله	۱	۰.۰۳۳
مدل	۱	۰.۰۳۳

در این بررسی، از مدل Enter استفاده شده است. همان‌طور که در جدول ۸ مشاهده می‌شود، یک مدل ارائه شده است.

نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که در این مرحله، متغیر سرمایه اقتصادی با بهبود کای اسکوتر برابر با ۴/۵۶ و سطح معناداری $\text{Sig}=0/03$ وارد معادله شده است. نتایج این مدل حاکی از آن است که مدل مورد استفاده معنادار است و نتایج آن قابلیت تعمیم به جامعه آماری را دارد. باتوجه به نتایج جدول ۹، لاکلیهود ۲ برای برازش مدل استفاده می‌شود. باتوجه به معناداری این مدل، براساس ضریب کاکس و اسنل برابر با ۰/۱۱ و براساس مدل نزلکرک ۰/۱۵ تغییرات ازدواج کردن را توسط متغیر مستقل بررسی شده (سرمایه اقتصادی) بیان می‌کند.

جدول ۹. مدل خلاصه شده سرمایه اقتصادی

ضریب تعیین نزلکرک	ضریب تعیین اسنل و کاکس	ضریب تعیین نزلکرک
۵۴۲٫۹۵۲ ^a	۰/۱۱	۰/۱۵

جدول ۱۰. دسته بندی سرمایه اقتصادی

پیش بینی شده		مشاهده شده	
ازدواج		ازدواج	
ازدواج نکرده	ازدواج کرده	ازدواج نکرده	ازدواج کرده
۹۴	۱۰۶	۸۸	۴۷۰
۸۸	۱۱۲	۵۶۰	۵۱٫۵
درصد کلی		درصد صحت	

جدول ۱۱. متغیرهای وارد شده در معادله سرمایه اقتصادی

میزان B	ضریب رگرسیون	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره والد	انحراف معیار
مرحله ^a ۱	سرمایه اقتصادی	۰/۰۲۷-	۰/۰۱۳	۴٫۵۰۱	۰/۰۳۴
میزان ثابت		۰/۶۹۴	۰/۳۴۲	۴٫۱۱۸	۰/۰۴۲

نقطه برش ۰/۵۰۰ است نتایج جدول ۱۰ نشان می‌دهد زمانی که متغیر مستقل وارد مطالعه شده است، حساسیت مدل در تعیین افرادی که ازدواج نکرده اند، ۴۷ درصد و حساسیت آن در تعیین افرادی که ازدواج کرده اند، ۵۶ درصد بوده است. به طور کلی، این مدل زمانی که متغیر مستقل وارد مطالعه شده است، ۵۱٫۵ درصد کل افراد را به درستی تفکیک کرده است.

در جدول ۱۱ مقدار برآورد شده ضریب متغیر سرمایه اقتصادی را در ستون B مشاهده می‌کنید. همچنین آزمون معناداری ضریب برآورد شده را در ستون Sig می‌بینید. براساس این مدل، متغیر سرمایه اقتصادی معنادار است؛ یعنی متغیر نام برده تأثیر معناداری بر ازدواج افراد دارد؛ به طوری که در این قسمت ضریب متغیر سرمایه اقتصادی منفی است؛ یعنی با افزایش این متغیر، احتمال ازدواج کردن کاهش می‌یابد.

نسبت برتری بیانگر نسبت بین فراوانی تعلق داشتن به یک طبقه به فراوانی تعلق نداشتن به آن طبقه است. آمارهٔ والد نیز معناداری متغیرهای وارد شده در معادله را نشان می‌دهد. بر مبنای مقدار ثابت و ضریب B می‌توان معادلهٔ بهینهٔ رگرسیون لجستیک را به شرح ذیل نوشت:

$$\text{Logit (برتری لگاریتمی)} = 0.169 - 0.102 (\text{سرمایه اقتصادی})$$

در ستون $\text{Exp}(B)$ نسبت بخت‌ها را نشان می‌دهد. مقادیر بیشتر از ۱ نشان از بخت موفقیت بیشتر نسبت به شکست دارد و مقادیر کمتر از ۱ به معنای بخت موفقیت کمتر نسبت به شکست است؛ یعنی افزایش متغیر سرمایه اقتصادی با میزان ۰/۹۷ احتمال ازدواج نکردن را افزایش می‌دهد.

بحث و نتیجه گیری

نتایج این پژوهش حاکی از این است که با افزایش سرمایه اقتصادی احتمال ازدواج نکردن افزایش می‌یابد و برعکس. این نتیجه با یافته‌های نظری جمعی از جامعه‌شناسان هم‌سویی دارد. به نظر گیدنز، به تدریج که زنان از نظر اقتصادی، استقلال بیشتری پیدا می‌کنند، ازدواج کمتر مشارکتی ضروری اقتصادی مانند گذشته است.

سویت می‌گوید فرزندان که در خانه‌های مرفه زندگی می‌کنند و رشد پیدا کرده‌اند، انگیزه و گرایش کمتری برای ازدواج دارند.

اپنهایم معتقد است بسیاری از زنان به علت تغییر و تحولی که در موقعیت خود از نظر شغلی، جایگاه در جامعه، خانواده، اقتصاد به دست آورده‌اند و چون در حال پیشرفت‌اند، ازدواج خود را به تأخیر می‌اندازند یا حتی ازدواج نمی‌کنند.

وان دوکا نیز می‌گوید تغییر ارزش‌های ناشی از عوامل اقتصادی مانند افزایش استقلال اقتصادی زنان در نهایت موجب کاهش ازدواج می‌شوند.

بلاو و دانکن عقیده دارند بیشتر افرادی که در مسیر تحرک اجتماعی صعودی قرار می‌گیرند، ازدواج در سنین بالاتر را ترجیح می‌دهند.

کاستلز معتقد است تغییراتی که در حوزه کار یا آگاهی زمان اتفاق افتاده، به واسطهٔ اقتصاد اطلاعاتی جهانی و دگرگونی تکنولوژیک، در تولید مثل بشر و دگرگونی خانوادهٔ پدرسالار مؤثر بوده است. او بر این اساس، به تأخیر انداختن سن ازدواج و زندگی مشترک بدون ازدواج را از نشانه‌های بحران در خانواده می‌داند.

گود معتقد است افرادی که پایگاه اجتماعی بالاتری دارند، تحصیل کرده‌ها و نقش‌های شغلی مدرن، خواستار آزادی بیشتری هستند. بنابراین، تمایل دارند دیرتر ازدواج کنند.

نگوین اعتقاد دارد به دلیل تحصیلات و اشتغال، سن ازدواج افزایش یافته و به ازدواج نکردن افراد منجر می‌شود.

به نظر می‌رسد تغییرات بسیار تندی در زمینه ازدواج و تشکیل خانواده هسته‌ای در ایران در حال وقوع است که باید برای آن سیاست‌ها و برنامه‌های دقیقی طراحی و اجرا شود.

منابع

- [۱] آلوین ای، تافلر (۱۳۸۹). موج سوم، ترجمه شهیندخت خوارزمی، تهران: فاخته.
- [۲] برناردز، جان (۱۳۹۰). درآمدی به مطالعات خانواده، ترجمه حسین قاضیان، تهران: نی.
- [۳] بودون، ریمون (۱۳۷۰). منطق اجتماعی، ترجمه عبدالحسین نیک‌گهر، تهران: جاویدان.
- [۴] بهنام، جمشید (۱۳۴۸). جمعیت‌شناسی عمومی، تهران: دانشگاه تهران.
- [۵] حسینی، رضا، (۱۳۸۱). «جامعه‌شناسی جوانان: تحلیلی بر مشکلات جامعه جوان»، نشریه همشهری، ش: ۱۲۹۰۲۸۵۳.
- [۶] شیخاوندی، داور (۱۳۸۶). «تحول ساختار و نقش خانواده در جوامع غربی»، مجله رشد آموزش علوم اجتماعی، دوره ۱۰، ش ۳.
- [۷] صدیق اورعی، غلامرضا (۱۳۷۴). جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی ایران، مشهد: جهاد دانشگاهی.
- [۸] کاستلز، مانوئل (۱۳۸۹). عصر اطلاعات: اقتصاد، جامعه و فرهنگ: قدرت هویت، مترجمان: احمد علیقلیان، افشین خاکباز، تهران: طرح نو.
- [۹] کاظمی پور، شهلا (۱۳۸۵). «تحول سن ازدواج زنان در ایران و عوامل جمعیتی مؤثر بر آن»، پژوهش زنان، دوره ۲، ش ۳، ص ۱۰۳-۱۲۴.
- [۱۰] گیدنز، آنتونی (۱۳۸۶). جامعه‌شناسی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نی.
- [۱۱] لویز، خوزه؛ اسکات، جان (۱۳۸۵). ساخت اجتماعی، ترجمه حسین قاضیان، تهران: نی.
- [۱۲] لوکاس، دیوید؛ پاول میر (۱۳۸۱). درآمدی بر مطالعات جمعیتی، ترجمه حسین محمودیان، تهران: دانشگاه تهران.
- [۱۳] مجدالدین، اکبر (۱۳۸۶). «بررسی دلایل و آثار افزایش سن ازدواج دختران روستایی در آشتیان»، پژوهش‌نامه علوم انسانی، ش ۵۳، ص ۳۷۵-۳۸۶.
- [۱۴] محمودیان، حسین (۱۳۸۳). «سن ازدواج در حال افزایش: بررسی عوامل پشتیبان»، نامه علوم اجتماعی، ش ۲۴، ص ۲۷-۵۳.
- [۱۵] مرکز آمار ایران (۱۳۹۵).
- [۱۶] موسوی، سید اسماعیل؛ نوابی‌نژاد، شکوه؛ وحید، محمدکاظم (۱۳۸۷). «تأثیر روابط قبل از ازدواج بر تعارضات زناشویی در دانشجویان متأهل دانشگاه‌های دولتی شهر تهران»، تازه‌ها و پژوهش‌های مشاوره، ج ۶، ش ۲۲، ص ۲۷-۴۰.
- [۱۷] هلاکویی، فرهنگ (۱۳۶۵). جامعه‌شناسی امروز، تهران: انتشارات جلالی.
- [18] Amato, P. R. 2004, *Tensions between institutional and individual views of marriage*. Journal of marriage and family, 66 (4), PP 959-969.
- [19] Axinn, W. G. & Thornton, A. 1993, *Mothers, children and cohabitation: The intergenerational effects of attitudes and behavior*. American Sociological Review, 58, PP 233-246.

- [20] Bourdieu, Pierre.1984, *Distinction*, Cambridge, Mass., Harvard university press.
- [21] Bourdieu, Pierre.1997,*The forms of Capital in A. H. Halsey, Philip,Brown,Lauderweus, Amy stuart(eds) Education, Culture, Economy, society, London, Oxford University press.*
- [22] Browne,K.2006, *Introducing:Sociology*,2^{ed}, Polity press.
- [23] Bumpass, L. L. 1998, *The changing significance of marriage in the United States*. In K. O. Mason, N. Nilsuya, & M. Choe (eds.), *The changing family in comparative perspective: Asia and the United States* (pp. 63-79). Honolulu, HI: East-West Center.
- [24] Buss, D. M. 1989,*Sex differences in human mate preferences: Evolutionary hypotheses tested in 37 cultures*. Behavioral and Brain Sciences, 12, PP 1-49.
- [25] Buss, D. M., Shackelford, T. K., Kirkpatrick, L. A& ,Larsen, R. J. 2001, *A half century of mate preferences: The cultural evolution of values*. Journal of Marriage, 63 (2), PP 491-503.
- [26] Cherlin, A. 2004, *The deinstitutionalization of American marriage*. Journal of marriage and family, 66(4), PP 848-861.
- [27] Choe, B. E& ,Shin, H. 1996, *State of family research and theory in Korea*. *Marriage&FamilyReview*,22(1-2), PP 101-135.
- [28] Chowdhury, F. I& ,Trovato, F. 1994, *The role and status of women and the timing of marriage in five Asian countries*.*Journal of Comparative Family Studies*, 25 (2), PP 143-159.
- [29] Connidis, I. A. 2001, *Family and aging*, Thousand oaks, CA: Sagal.
- [30] Giddens,A.2009, *Sociology*,6thed, Polity press.
- [31] Givens, Benjamin, P. & Hirschman, Charles, 1994, *Modernization and consanguineous marriage in Iran*, Journal of marriage and the family, Vol.56, Issue, 4, P. 820.
- [32] Goldenberg, H. and Goldenberg, I. 1996, *Counseling today family*, New York, Book,Cool publishing company.
- [33] Good, William ,1963, *World revolution and family patterns*, New York Free Press.
- [34] Gutierrez, Domenech, M. 2008, *The impact of the labour market on the timing of marriage and births in Spain*. Journal of Population economy, 21, 83-110.
- [35] Hacker, D. 2006, *Economic demographic and anthropometric correlates of first marriage in the mid nineteenth-century, United State*, Hacker@binghomton.edu.
- [36] HaghdoostAA,RouasK,Kameli J,L atifi NA.1996,*A Study of Students attitude toward factors affecting marriage*.Iranian Journal of psychiatry and clinical psychology (AndeeshehvaRaftar).7(2): PP 20 – 29.
- [37] Hampolva, Dan, A. 2003, *Marriage and educational attainment, A dynamic approach to first union formation*. Czech sociological review, Vol.39, No.6.
- [38] Humes, C. 1998 ,*Pierre Bourdieu: Reflexive practice*, Internet.
- [39] Jew, C. 1994, *Understanding the Japanese family structure from the Japanese perspective*. Family Perspective, 28(4), PP 303-314.
- [40] Jones, W. G. 2002, *The flight from marriage in sought-east and east as asian metacenter research paper seles*.

- [41] Malhotra, Anju&.,Tsui, Amyong.1996,*The role of modern norms and ideas*.Marriage timing in Srilanka.Journal of Marriage and the Family, Vol.58, Issue 2, PP 476-490.
- [42] Manning, W. D., Longmore, M. A., & Giordano, P.C. 2007, *The changing institution of marriage: dolescents' expectations to cohabit and to marry*. Journal of Marriage and Family, 69, PP 559-575.
- [43] Mitchell,G.D.1959, *Sociology:The Study of Social Systems*,University Tutorial Press Ltd.
- [44] Morrall,P.2009, *Sociology and Health: An Introduction* ,2^{ed},Routledge.
- [45] Nguyen, Huv, Minh, 1997, *Age at first marriage in Vietnam patterns and determinonts, Asia, Pacific*, Population journal, Vol.9, No.2, PP. 49-74.
- [46] Ritzer,G.2012 , *Sociology*,1^{ed},John Wiley & Sons Ltd.
- [47] Schaefer,R.T.2009, *Sociology: A Brief Intruduction*,9thed,McGraw – Hill.
- [48] Schaefer,R.T.2012, *Sociology*,12thed,McGraw – Hill.
- [49] Schmitt,D.p.& Buss ,D.M. 2001,.*Human mate poaching:Tactics and temptations*. For infiltrating existing mateships. Journal of Personality and Social Psychology, 80(6),894-917.
- [50] Shackelford, T.K., Schmitt, D. P. & Buss, D. M. 2005, *Universal dimensions of human mate preferences*. Personality and Individual Differences, 39, 447-458.
- [51] Shukla, S. &Kapadia, S. 2007, *Transition in marriage partner selection process: Are matrimonial advertisements an indication? Psychology and developing societies*, 19(1), PP 37-54.
- [52] Smock, P. , Huang, P. , Manning, W.D. & Bergstrom, C. 2006, *Why shack up? Motives to cohabit among young men and women in the United States*. Paper presented at the Cornell Evolving Family Confrece, Ithaca, NY.
- [53] Stanley, S. Rhoades, G. &Markman, H. 2006, *Sliding versus deciding: Inertia and the premarital cohabitation effect*. Family Relations, 55, PP 499-509.
- [54]Stark,R.2007, *Sociology*,10thed,ThomsonWadsworth.
- [55] Sullivan,T.J.2009,*Intruduction to Social Problems*,8thed, Pearson Education, Inc.
- [56] Toro-Morn, M& ,Sprecher, S. 2003,*A cross-cultural comparison of mate preferences among university students; The United States vs. The People's Republic of China (PCR)*. Journal of Comparative Family Studies, 34 (2), PP 151-171.
- [57] Turner,Jonathan H.1998,*The Structure of Sociological Theory*. Belmont, CA:Wadsworth publishing company.
- [58] Vang, G. T. 1994, *Social development and family formation in China*. Family Perspective, 28(4), PP 283-302.
- [59] Williams, J. 2007, *Marriage and partnerships (in focus)*, Sociology Review, 17 (2), 34.